

บทบาทผู้นำสตรีจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการ*

The Role of Women Leaders in Volunteering Based on Buddhist Integration

จิตรา แสงวัฒนาภักษ์

Chittra Saengwattanarerk

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Corresponding Author. Email: very.rich@hotmail.com

บทคัดย่อ

สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนาหรือโควิด19 ทำให้มนุษย์ต่างดิ้นรนเอาตัวเองให้อยู่รอดปลอดภัย คนที่ปรับตัวไม่ทันก็ได้รับผลกระทบทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เช่น เกิดภาวะขาดแคลน คนตกงาน ขาดรายได้ สังคมโดดเดี่ยวแยกกันอยู่ ทำให้สังคมเกิดการทอดทิ้งไม่เหลียวแลกัน บทบาทผู้นำสตรีจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการเป็นแนวทางที่สตรีในแต่ละชุมชนได้เข้ามาช่วยสังคมให้มีทางออก เป็นแสงเงินแสงทอง เป็นความหวัง และเป็นหลักประกันของสังคม ผู้นำสตรีจิตอาสามีแนวทางปฏิบัติเชิงพุทธบูรณาการ กล่าวคือ

1) การทำหน้าที่ด้วยการให้ (ทาน) การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การบริจาคในสิ่งที่ควรให้แก่ผู้ยากไร้ ผู้ที่ขาดแคลน ทั้งในรูปของวัตถุสิ่งของ ให้โอกาส ให้อภัย ให้ความรู้ และคำแนะนำ 2) การทำหน้าที่ด้วยการพูดด้วยวาจาที่อ่อนหวานนุ่มนวล (ปิยะวาจา) พูดจามารัก นานิยมนับถือ เจรจา อธิบาย ขยายความ เป็นประโยชน์ เป็นสาระข้อเท็จจริง ประกอบด้วยเหตุผล และความจริงใจ 3) การชวนช่วยสร้างประโยชน์ต่อผู้อื่น (อรรถจริยา) การเสียสละร่างกาย แรงใจ และเวลา มุ่งป้องกันควบคู่กับการเสริมสร้างพัฒนา เอาใจใส่ในสุขทุกข์ของคนอื่นๆ ร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกัน ไม่นิ่งดูดายทอดทิ้งกัน 4) การวางตนอย่างเหมาะสม (สมานัตตา) ทำตัวให้เข้ากันได้ ไม่ถือตัว อดทน ร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมกัน

บทบาทหน้าที่ผู้นำสตรีจิตอาสาก่อให้เกิดคุณค่า เป็นแนวทางที่นำไปสู่การสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวเพื่อนมนุษย์ให้รักใคร่ และปรองดองเป็นหนึ่งเดียวกัน เป็นเครื่องผูกใจคน นำพาสังคมให้เกิดสันติสุขโดยรวม สร้างสังคมที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี น่ายุ่่น่าอาศัย อบอุ่นและปลอดภัย

คำสำคัญ: บทบาท; ผู้นำสตรีจิตอาสา; พุทธบูรณาการ Corona virus or Covid-19

* Received April 24, 2020; Revised May 20, 2020; Accepted May 30, 2020

Abstract

Due to the Corona virus or COVID-19 pandemic, every society has been challenged confronting the pandemic crisis, causing humans to strive themselves to survive safely. Those who fail to adapt themselves will be affected both physically and mentally such as scarcity, increased rate of unemployment, lack of income, social isolation, etc. All of which cause the act of abandonment in society. The role of women leaders in volunteering based on Buddhist integration is the guidelines in which women in each community have adopted as a solution for society, like a ray of hope and a guarantee for society. The guidelines of women leaders in volunteering based on Buddhist integration consist of the following principles:

1) Giving (*Dāna*) by an act of generous sharing and donating to the poor such as material objects as well as giving opportunity, forgiveness, knowledge, and advice; 2) Kindly Speech (*Piyavācā*) by speaking, negotiating, and explaining in a nice, respectful and useful manner. Use facts, reasons and sincerity when speaking; 3) Useful Conduct (*Atthacariyā*) by sacrificing physical and mental action as well as time. Focus on problem prevention together with the enhancement of development. Pay attention to the wellbeing of others and help to solve problems together without neglecting or abandoning one another; and 4) Behaving Consistently (*Samānattatā*) by adapting to each other well with down-to-earth attitude, having patience and going through both happy and suffering time together.

Not only the role of women leaders in volunteering creates value, it is also the guidelines leading to the building of bonding between humans to love and be harmonious with each other, bringing peace upon society and creating a society that has a good quality of life and is pleasant to live in with a friendly atmosphere and safety.

Keywords: Role; Women Leaders in Volunteering; Buddhist Integration

บทนำ

สังคมไทยยังคงเผชิญกับปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่างบุรุษกับสตรีแม้ว่าสถานการณ์ดังกล่าวจะดีขึ้นกว่าอดีต ทว่าการยอมรับบทบาทของสตรีให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกับชายยังคงเป็นปัญหาสำคัญของสังคมไทย ซึ่งเป็นผลมาจากวัฒนธรรม ความคิดและค่านิยมหลักของสังคมภายใต้กรอบคิดชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ทำให้มองเห็นว่าสตรีมีความสามารถด้อยกว่าบุรุษ ขณะที่ทัศนคติการปลูกฝังให้สตรีเป็นผู้ตามเป็นข้างเท้าหลัง (Department Of Provincial Administration, 2008) ยังเป็นความพยายามกักขังทางความคิดให้สตรีต้องอยู่ในสถานะด้อยกว่าชาย (Pruekphongsawalee, 2008) ในความจริงทางสังคมในปัจจุบันพบว่าสตรีมีความรู้ความสามารถไม่ต่างไปจากชาย และมีภาวะผู้นำและได้รับการยอมรับในชุมชนและสังคมมากขึ้น ทั้งในด้านการบริหารจัดการ และการบริการรับใช้ผู้อื่น ทำให้สตรีมีความก้าวหน้าหรือโอกาสในตำแหน่งหน้าที่การงาน ออกมาทำงานนอกบ้านเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว บนพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคและเท่าเทียมกับบุรุษ ทำลายค่านิยมความเชื่อเดิมๆ ที่ว่า สตรีจะต้องอยู่กับเหย้ากับเรือน ต้องรับผิดชอบพื้นฐาน คือ การทำหน้าที่แม่บ้านและการดูแลลูก เกิดการกีดกันไม่ให้สตรีก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งในองค์กรด้วยคิดว่า สตรีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีเท่าเทียมกับบุรุษ เพราะสภาพสรีระความพร้อม และเงื่อนไขในชีวิตของสตรีเอง (Meksawan, 1994)

สตรีมีบทบาทหน้าที่พื้นฐานสำคัญของสตรี เช่น รับภาระงานบ้าน ดูแลบุตร จัดหาอาหาร ดูแลสุขภาพของสมาชิกภายในครอบครัว เมื่อเกิดการเจ็บป่วย สตรีเป็นผู้ให้ความรัก และความอบอุ่นแก่บุตร ชัดเจนว่า สตรีเป็นต้น บทบาทหน้าที่พื้นฐานดังกล่าวสะท้อนภาวะความเป็นผู้นำได้ เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลในการบังคับบัญชา บริหารจัดการ กำกับดูแล ติดตามประสานงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีน้ำใจโอบอ้อมอารี มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตสาธารณะ หรือมีจิตเมตตาเป็นกุศล ศักยภาพ ภาวะผู้นำสตรีดังกล่าว ถ้าถูกนำมาเผยแพร่และปฏิบัติในเชิงสังคมจิตอาสา สังคมจะได้ประโยชน์สุขในวงกว้างเป็นอย่างมาก เพราะบทบาทหน้าที่ความเป็นจิตอาสา ต้องเป็นบุคคลที่ทำงานด้วยความเสียสละด้วยความเต็มใจและสมัครใจ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่เห็นแก่ตัว ลดทอนตัวตนหรืออัตตา เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นหรือมีจิตนึกถึงส่วนรวม มีจิตบริการ เป็นผู้ให้บริการที่ดี สร้างความพึงพอใจให้แก่คนอื่นได้ (Sanguankittiphan, 2019) การเป็นผู้จิตอาสา คือ การเป็นผู้มีใจรักที่จะทำงานด้านสังคม มีจิตที่ต้องการให้ผู้อื่น ตั้งแต่การให้เงิน ให้สิ่งของ จนกระทั่งให้แรงงาน แรงสมอง ช่วยเหลือผู้อื่นหรือสังคมมีความสุขมากขึ้น จนถึงการเสียสละความเป็นตัวตนหรืออัตตาตัวตน (Rodsutti, 2019) เป็นผู้ให้เพื่อขัดเกลา ละวางตัวตน และบ่มเพาะการรักผู้อื่นโดยไม่มีเงื่อนไข เป็นการยอมสละตนเพื่อรับใช้และช่วยเหลือผู้ที่ประสบกับความทุกข์ยากลำบากด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา (Thongtavee, 2019) ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวมีปรากฏในสตรี เพียงแต่ขาดการกระตุ้นเตือนหรือชี้แนะให้เห็นศักยภาพและแนวทางเท่านั้น

บทความนี้จะนำเสนอศักยภาพที่มีอยู่ในสตรี จากบทบาทหน้าที่ คุณลักษณะและแนวทางภาวะความเป็นผู้นำสตรีจิตอาสาภายใต้การบูรณาการกรอบแนวคิดเชิงวิชาการและพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมพัฒนาและวิถีการปฏิบัติให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บริบท เหตุปัจจัย และเงื่อนไขทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับสถานะผู้นำสตรี

ในอดีตที่ผ่านมาบทบาทของสตรียังไม่เท่าเทียมกับบุรุษในหลาย ๆ ด้าน เมื่อมีประชาธิปไตยเกิดขึ้นในสังคมไทย ทำให้นักชนวนิยมมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน สังคมเปิดกว้างสตรีมีการศึกษาสูงขึ้น มีการปรับเปลี่ยนบทบาทพัฒนาตนเองและเนื่องจากค่านิยมของโลกรอบ ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป มีสตรีทั่วโลกเป็นผู้นำและเป็นที่ยอมรับในสังคมทุก ๆ ด้าน สตรีและภาวะผู้นำ (Woman and Leadership) ผู้นำเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถ ในการก่อให้เกิดการกระทำตามความต้องการ โดยที่ผู้นำเป็นผู้ที่มีความสามารถหลากหลายและมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น มีอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการ ชักจูงผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม ตลอดจนเป็นผู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้อื่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเองและของกลุ่ม ด้วยการสนับสนุนภายใต้การยอมรับและได้รับการยกย่องจากกลุ่ม (Sirimahasakorn, 2005) ประเทศไทยได้มีการยอมรับในสิทธิและบทบาทของสตรีมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ในมาตราที่ 30 ระบุว่า “บุคคลย่อมเสมอในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน บุรุษและสตรีมีสิทธิเท่าเทียมกัน” (King Prajadhipok's Institute, 2008) หรือ รัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2560 ก็บัญญัติการยอมรับสิทธิสตรีไว้ เช่น ม.27 ม.48 ม. 71 ม. 90 เป็นต้น นอกจากนี้ความเป็นผู้มีสติปัญญาความสามารถหรือศักยภาพของสตรีเห็นได้ชัดในกรณีที่สตรีได้รับสิทธิในการบวช สตรีมีความสามารถในการดำรงชีวิตเป็นนักบวชเป็นนักพรตได้เท่าเทียมผู้ชาย ความสามารถในการเป็นผู้สืบสานกักทำได้เท่าเทียมพระภิกษุ

พระพุทธเจ้าทรงยกย่องภิกษุและภิกษุณีเสมอภาคกัน แสดงให้เห็นธรรมชาติสตรีว่า ด้านสติปัญญานั้น ผู้หญิงเมื่อบวชเข้ามาแล้ว ก็มีความก้าวหน้าทัดเทียมไม่มีข้อด้อยอะไรเลย (Kabilsingh, 1994) แม้กระทั่งการประพฤติปฏิบัติธรรมและการบรรลุธรรมผลเช่นเดียวกับบุรุษ ไซ้ว่าบุรุษ จะเป็นบัณฑิตในทุกสถาน แม้สตรีผู้มีปัญญาดี ก็เป็นบัณฑิตในสถานทีนั้น ๆ ได้เช่นกัน (Thai Tripitaka: 33/31/357) พระพุทธองค์มีความเห็นว่าสตรีกับบุรุษว่าโดยศักยภาพในการพัฒนาตน สตรีมีคุณสมบัติไม่ได้ด้อยไปกว่าบุรุษ จึงให้ความสำคัญกับสตรีและปฏิบัติต่อสตรีด้วยหลักความเชื่อในผลแห่งการกระทำหรือกรรม หากสตรีคนใดกระทำการดีย่อมประสบกับความสุข หากสตรีคนใดทำกรรมชั่วก็ประสบกับความทุกข์ สตรีมีศักยภาพในการบรรลุธรรมเหมือนบุรุษ ให้โอกาสในการฟังธรรมและการอนุญาตให้อุปสมบทได้ สตรีบางคนที่มีปัญญา เฉลียวฉลาด มีปฏิภาณในการใช้ชีวิต มีความกล้าหาญก็จะได้รับการยกย่องว่าเป็นบัณฑิต ความฉลาดจึงเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ทำให้สตรีคนนั้นมีสถานภาพทางสังคมสูงส่งขึ้น การอนุญาตให้พระนางมหาปชาบดีโคตรมีบวชเป็นการให้สตรีบวชครั้งแรกในพระพุทธศาสนา (Thai Tripitaka: 7/402/313) นับว่าเป็นประวัติศาสตร์ตอนสำคัญของสตรี สะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงมองเห็นศักยภาพและสติปัญญาของสตรีเท่าเทียมกับบุรุษในการตรัสรู้ธรรม

บทบาทของสตรีที่ปรากฏเชิงโครงสร้างหน้าที่

พูดถึงบทบาทหน้าที่ทั่วไปของสตรี หมายถึง บทบาทของสตรีที่พึงกระทำตามหน้าที่หรือภาระที่ถูกกำหนดไว้ตามสถานภาพหรือความเหมาะสมในบริบทของสตรีนั้น ๆ ส่วน คำว่า “หน้าที่” หมายถึง กิจที่ควร

ทำ กิจที่จะต้องทำ หรือ หน้าที่ที่สตรีจะต้องทำหรือรับผิดชอบ บทบาทและหน้าที่ ที่จะต้องรับผิดชอบของสตรีในแต่ละฐานะหรือสถานภาพนั้น ๆ ของสตรี บทบาทหน้าที่ คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพหรือ พฤติกรรมที่สังคมคาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น บทบาทของมารดา สังคมคาดหวังว่าจะต้องเลี้ยงดู เอาใจใส่ลูก เป็นต้น ผู้หญิงจึงมีพลังทางเสริมสร้างและมีบทบาทสำคัญ ดังสุภาชิตโบราณว่า “ไปเรือนท่านอย่านั่งนาน การเรือนตนเร่งคิด” หรือ “ไฟในอย่าเอาออก ไฟนอกอย่านำเข้า” การอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน เป็นวิถีหรือหน้าที่ชีวิตของสตรีที่มีประโยชน์สูงสุด (Nontakanun, 1980) โดยรวมบทบาทหน้าที่สตรีในวรรณคดีบาลี มักจะมีสถานะแตกต่างกันไป โดยแบ่งออกเป็นฐานะหรือหน้าที่ของความเป็นลูก ภรรยา สะใภ้ มารดา เป็นต้น (Himachandra, 1978)

1. บทบาทและหน้าที่ของสตรีในฐานะลูก ผู้หญิงในฐานะลูก คือ ผู้หญิงตามสายเลือด จัดเป็น 3 ประเภทเหมือนกัน คือ ลูกที่ดีกว่าเลิศกว่าพ่อแม่ในทางประพฤติกปฏิบัติ เรียกว่า “อภิชาตบุตร” (Thai Tripitaka: 25/73/74/278) ลูกที่ประพฤติกปฏิบัติเสมอเหมือนพ่อแม่ ไม่มีอะไรดีวิเศษยิ่งขึ้นไปจากที่พ่อแม่ ประพฤติกปฏิบัติมา เรียกว่า “อนุชาตบุตร” และลูกที่มีความประพฤติกปฏิบัติเลวกล่าวพ่อแม่ เรียกว่า “อวชาตบุตร” สตรีที่ดังกล่าวนี้ย่อมมีบทบาทในฐานะที่เป็นลูกไม่เหมาะสมหรือเหมาะสมน่านิยมชมชอบของปวงชน และน่ายึดถือเป็นทฤษฎานาคติได้

2. บทบาทและหน้าที่ของสตรีในฐานะภรรยา ภรรยา หมายถึง “หญิงที่อยู่กินกับชายหรือหญิงที่เป็นคู่ครองของชาย” (Royal Society of Thailand, 1982) พระผู้มีพระภาคได้ตรัสไว้ว่า “ภรรยาเป็นเพื่อนที่อดเยี่ยมในโลกนี้” (Thai Tipitaka: 15/45/69) ใน 6 ทิศนั้น (Thai Tipitaka: 11/199/169) พระพุทธรองค์ทรงให้ความสำคัญต่อภริยา โดยตรัสถึงหน้าที่ของสามีและภริยาควบคู่ไปด้วย หน้าที่ของภริยา 5 ประการที่พระพุทธรองค์ได้กำหนดไว้ คือ 1. จัดการงานดี 2. สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามีดี 3. ไม่ประพฤตินอกใจ 4. รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ 5. ขยัน ไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง (Thai Tripitaka: 11/201/170)

3. บทบาทและหน้าที่ของสตรีในฐานะสะใภ้ สตรีที่เป็นสะใภ้ของพ่อผัวแม่ผัว ปฏิบัติตัวให้เป็นที่รักใคร่ชอบพอของคนเหล่านั้น สตรีที่อยู่สกุลพ่อผัวแม่ผัวนั้นไม่ควรนำไฟข้างในออกไปข้างนอก, ไม่ควรนำไฟข้างนอกเข้าไปข้างใน, ควรให้แก่ผู้ที่ให้เท่านั้น, ไม่ควรให้แก่ผู้ที่ไม่ให้, ควรให้แก่ผู้ที่ให้และไม่ให้, ควรนั่งให้เป็นสุข, ควรกินให้เป็นสุข, ควรนอนให้เป็นสุข, ควรบูชาไฟ และควรเคารพเทวดาประจำบ้าน (Thai Tripitaka: 20/258/27; 3/59/60)

4. บทบาทและหน้าที่ของสตรีในฐานะมารดา หญิงในฐานะที่เป็นผู้ให้กำเนิดแก่ลูกหรือคำที่ลูกเรียกผู้ให้กำเนิดตน มารดา ตามกิริยาอาการที่มารดาอนุเคราะห์บุตร เป็นบุคคลสำคัญของบุตร คือ เป็นพรหมของบุตร เป็นบูรพาจารย์ของบุตร เป็นผู้ควรของต้อนรับบูชาของบุตร เป็นผู้อนุเคราะห์หมุ่สัวคือบุตร (Thai Tripitaka: 28/181/84; 8/181/197) ในมงคลสูตร ท่านกล่าวถึงสถานภาพของมารดาเปรียบไว้ คือ 1. พรหม เพราะมารดามีเมตตา กรุณาจิต มุทิตาจิต และมีอุเบกขาจิตในลูก 2. บูรพเทพ เพราะมารดาไม่คำนึงถึงความผิดพลาดที่ลูกทำแกตน มุ่งแต่ผลประโยชน์และความปลอดภัยแก่เขาฝ่ายเดียว 3. บูรพาจารย์ เพราะสอนลูกให้ศึกษาให้สติปัญญา และ 4. โลกทัสเสตา เพราะอาศัยพฤติกรรมของมารดาลูกจึงได้เห็นและเรียนรู้สังคมโลกกว้าง

คุณสมบัติผู้นำสตรี

ผู้นำหรือหัวหน้า คือ ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่มเปรียบเสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจ นำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่จุดหมายที่วางไว้ มีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด (Wongput, 2002) คอยวางแผน และผลักดัน ยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่ม และนำกลุ่มปฏิบัติงาน คอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด (Dokthaisong, 1992) ความหมายของภาวะผู้นำสตรีที่พึงประสงค์ตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วยหลักการ 3 ประการ คือ หลักการครองตน ครองคน และครองงาน ให้มีคุณภาพที่สมบูรณ์แบบทั้ง 2 ด้าน คือ 1) คุณภาพด้านความสามารถ เพื่อทำให้ผู้นำเกิดการพัฒนาตน พัฒนาคน และพัฒนาองค์กร 2) คุณภาพด้านจิตใจ เพื่อให้เกิดการยกระดับจิตใจของผู้นำให้มีคุณธรรมจริยธรรมเห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวมเป็นหลัก เพื่อให้สามารถนำพาหมู่คณะ องค์กร และสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืน และมั่นคงตลอดไป (Isaranuwatthai, 2007)

คุณสมบัติผู้นำสตรีในที่นี้ต้องเป็นผู้ยึดหลักการ ต้องมีความรู้ และมีวิสัยทัศน์ ต้องเป็นนักปฏิบัติ และเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมใหม่ในการทำงาน (Nittayaramphong & Smitasiri, 1999) มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชา ก่อให้เกิดความมั่นคง หรือช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Prasertsri, 2001) การเกิดขึ้นปรากฏของภาวะความเป็นผู้นำสตรีมี 3 ลักษณะ คือ 1) ภาวะมีอิทธิพลชี้นำผู้อื่นให้คล้อยตามได้ 2) วิฤทธิหรือสถานการณ์สร้างวีรบุรุษ 3) การได้รับคัดเลือก ยินยอมโดยการเลือกตั้งหรือมีมติให้เป็นผู้นำ นอกจากนี้ผู้นำต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในกลุ่ม มีผู้นำเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลง เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพล และเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มด้วย (Gibson, J.L., Ivancevich, J.M., & Donnelly, J. H., 1997)

บทบาทและหน้าที่ของผู้นำสตรี

บทบาทผู้นำสตรี คือ การกำหนดแนวทางหลัก กำหนดเป้าหมาย และแนวความคิดที่ชัดเจน บทบาทดังกล่าวจะช่วยให้ผู้นำสร้างแผนงาน ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการก่อนจะลงมือปฏิบัติตามแผน การสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิผลหรือการทำให้องค์การดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน มีการมอบอำนาจให้แก่พนักงานอย่างจริงจังจะทำให้บรรยากาศในการทำงานมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสื่อสารระหว่างบุคคล และการสร้างตัวแบบ คือ ต้องสร้างความน่าเชื่อถือ ส่วนหน้าที่ของผู้นำสตรีอาจมีหน้าที่ เช่น หน้าที่ในฐานะผู้บริหาร

นักวางแผน ผู้กำหนดนโยบาย ผู้เชี่ยวชาญ ตัวแทนติดต่อกับบุคคลภายนอก ผู้ควบคุมความ สัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม ผู้ให้คุณให้โทษ คนกลางหรือผู้ตัดสิน เป็นบุคคลตัวอย่าง สัญลักษณ์ของกลุ่ม ผู้รับผิดชอบแทน (Matpho, 2006) โดยรวมบทบาทของภาวะผู้นำสตรี คือ เป็นตัวแทนในทุกสถานการณ์ เป็นนักพูดที่ดี เป็นนักเจรจาต่อรอง การสอนงาน เป็นผู้สามารถสร้างทีมงานได้ แสดงบทบาททำงานเป็นทีมสามารถแก้ปัญหาด้าน

เทคนิคได้การประกอบการ บทบาทและหน้าที่ของผู้นำสตรีที่สำคัญ คือ เป็นผู้รักษาหรือประสานให้สมาชิกกลุ่มอยู่ร่วมกัน ผู้ปฏิบัติภารกิจของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม

คุณลักษณะของผู้นำสตรี

ลักษณะที่ดีของผู้นำสตรีจะต้องมี คือ ความฉลาดรอบรู้ สามารถเห็นเหตุการณ์ได้เร็วกว่า และสามารถตีความประเด็นของสถานการณ์ได้ มีความกระตือรือร้น สนใจสิ่งภายนอกและอยากเรียนรู้ตลอดเวลา สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ได้ มีความอยากรู้อยากเห็นว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นอยู่เสมอ มีความจำดี มีความโอปอ้อมอารี เอาใจเขามาใส่ใจเรา ไว้เนื้อเชื่อใจได้ มีความสามารถจูงใจให้เห็นตามด้วย ทำตัวเป็นตัวอย่าง มีความสามารถในการสื่อสาร และมีความยุติธรรม (Wattana, et al. 2000) โดยภาพรวม คือ ผู้นำสตรีต้องเป็นผู้มีลักษณะนิสัยในการร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น มีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ เป็นบุคคลที่มีน้ำเสียงการพูดน่าฟัง เข้าใจง่าย มีอารมณ์มั่นคง มีความเข้มแข็งแต่ถ่อมตน มีกิริยามารยาทเป็นที่ยอมรับของสังคม มีคุณธรรมจริยธรรม มีวิสัยทัศน์ก้าวหน้า ทนการเปลี่ยนแปลง ยึดระบบคุณธรรมเป็นที่ตั้ง ซื่อสัตย์ อดทน อดกลั้น รับทั้งผิด และชอบเสียสละต่อสังคม (Runcharoen, 2002)

ประเภทของผู้นำสตรีที่พึงประสงค์

การทำงานของผู้นำสตรีสามารถแบ่งประเภทตามประเภทผู้นำในเชิงวิชาการได้หลายแบบ สตรีสามารถเลือกใช้บทบาทผู้นำได้ตามความเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมและปัจเจกบุคคล ผู้นำจะแสดงประเภทของผู้นำในการบริหารงานแตกต่างกันออกไป การเลือกใช้แบบของผู้นำที่เหมาะสมจะทำให้ผู้ร่วมงานให้ความร่วมมือ ตั้งใจในการทำงานตลอดจนนำพาเอาองค์การไปสู่เป้าหมาย มี 4 ประเภท ดังนี้

1. **ผู้นำแบบมุ่งเกณฑ์** เป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญ ให้ความสนใจอย่างมากในเรื่องของกฎเกณฑ์ กฎระเบียบ และกรรมวิธีต่าง ๆ ยึดกระบวนการ และข้อเท็จจริง ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ยึดความถูกต้อง ความถูกต้องแน่นอน ไม่ชอบการยืดหยุ่น

2. **แบบมุ่งงาน** เป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับงานสูง ชอบการประเมิน ชอบการแนะนำ และ การลงโทษ อำนาจเป็นมาตรการสำคัญ

3. **แบบมุ่งสัมพันธ์** เป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงานสูง เน้นมนุษยสัมพันธ์เป็นหลักในการทำงาน เห็นใจคนอื่น สร้างบรรยากาศในการทำงาน พยายามลดความขัดแย้ง ไม่ใช้วิธีการลงโทษ

4. **แบบมุ่งประสาน** เป็นผู้นำที่ประสานแบบมุ่งงานและแบบมุ่งสัมพันธ์เข้าด้วยกัน มุ่งอนาคตมากกว่าอดีตหรือปัจจุบัน ชอบทำงานเป็นทีม เป็นผู้ประสานความต้องการของแต่ละบุคคลกับเป้าหมายขององค์การ (Tayakkanon, 2000)

พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า "เราเป็นกัลยาณมิตรของสัตว์ทั้งหลาย อาศัยเราผู้เป็นกัลยาณมิตร สัตว์ทั้งหลายก็พ้นไปได้จากทุกข์ทั้งปวง" พุทธพจน์นี้แสดงความเป็นผู้นำ คือ ความเป็นกัลยาณมิตร ได้แก่ลักษณะสำคัญที่เด่นของความเป็นผู้นำ คือ การเป็นผู้นำเพื่อประโยชน์แก่สรรพสัตว์ หรือมนุษยชาติทั้งปวง ผู้นำเป็น

ผู้ที่ตั้งใจทำเพื่อประโยชน์แก่หมู่ชน แก่ญาติมิตร เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อร่วมชาติ เพื่อร่วมสังคม (Phra Dhammakosajarn (Prayoon Dhammacitto), 2006) โดยสรุปผู้นำต้องรู้จักการเป็นผู้นำตนเองได้ คือ ต้องสามารถบริหารควบคุมตนเองให้ดีเสียก่อน จึงจะสามารถบริหารคนอื่นได้ดี เป็นผู้นำคนอื่นได้ คือ สามารถบริหารตนได้ดีแล้วก็จะพัฒนาไปสู่การบริหารบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้ และ เป็นผู้นำงานได้ คือ คนกับงานเป็นสิ่งที่คู่กัน ถ้าผู้นำสามารถจัดการตนเอง และคนอื่น ได้ดีก็จะนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารงานอย่างแน่นอน นโยบายคือจะต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองทั้ง 3 ด้าน คือ พัฒนาดิน พัฒนาคคน และพัฒนางานจึงจะเป็นผู้นำที่จะสร้างความสุขให้แก่ตนเองและสังคมได้

หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำสตรีจิตอาสา

ความสำคัญของผู้นำสตรีจิตอาสา ในสภาพสังคมปัจจุบัน มีคนต้องการความช่วยเหลือในรูปแบบหลากหลาย จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดกลุ่มสตรีจิตอาสา รวมตัวกันออกมาช่วยเหลือผู้อื่นด้วยตนเอง ทำให้รู้สึกถึงความอิ่มใจ มีความสุขที่ได้จากการให้ ทั้งที่ไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ จิตอาสา คือ การปลูกฝังส่งเสริม หรือพัฒนาจิตสำนึกด้านสาธารณะด้วยวิธีการต่าง ๆ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบส่วนรวม และสังคมร่วมกัน ไม่นิ่งดูตายเพิกเฉยต่อความทุกข์หรือสภาพปัญหาที่ปรากฏในสังคม รู้จักการให้การแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้กับผู้อื่น นำพาสังคมให้เกิดการพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาในการทำงานเพื่อสังคมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ (Thai Tipitaka: 4/32/40)

บทบาทการทำหน้าที่ผู้นำสตรีจิตอาสา คือ การที่สตรีมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เป็นความรับผิดชอบที่ตนมีอยู่ ตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรมซึ่งอยู่ในจิตใจและส่งผลสู่การกระทำภายนอก และกลายเป็นความรู้สึกนึกคิดของตนจนเป็นจิตใต้สำนึกภายในของสตรีคนนั้น ๆ มีความเอื้ออ้อมใจและมีความสุขจากการได้เป็นผู้ให้ผู้เสียสละ

ลักษณะที่สำคัญของผู้นำสตรีจิตอาสา ต้องมีคุณลักษณะทางจิตใจที่มองเห็นคุณค่า หรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งสาธารณะ องค์ประกอบที่สะท้อนของผู้นำสตรีจิตอาสามี 3 ประการ คือ 1) การช่วยเหลือผู้อื่น ได้แก่ การช่วยแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น การอำนวยความสะดวกให้กับผู้อื่น และการแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น 2) การเสียสละต่อสังคม ได้แก่ การสละเงิน แรงกาย เพื่อผู้อื่นและสังคม และการสละเวลาและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม 3) ความมุ่งมั่นพัฒนาสังคม ได้แก่ การสนใจในปัญหาและการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งเสนอความคิดที่จะพัฒนาสังคมและการร่วมพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสา เพื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์และหลากหลาย (Sriboriboon, 2007)

กล่าวโดยสรุปก็คือ ผู้นำสตรีจิตอาสาต้องมองทุกสรรพสิ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เป็นการใส่ใจในการกระทำของตนที่ต้องมีความรับผิดชอบ ไม่ให้เกิดผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม เน้นการช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนาต่อตนเองและสังคม สิ่งสะท้อนลักษณะของจิตอาสาทั่วไป คือ การรู้จักสร้างวินัยในตนเองที่มีส่วนร่วมในสังคม รู้ขอบเขตของสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ ความรับ

ผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม ตระหนักตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวมทั้งต่อประเทศชาติและต่อโลก ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม คิดเสมอว่าเป็นปัญหาของตนเองเช่นกัน และมีหลักการแนวทางดำเนินชีวิตและปฏิบัติที่ชัดเจน ลักษณะของจิตอาสาทั่วไป

บทบาทหน้าที่ผู้นำสตรีจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการ

จากหลักการพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ผู้นำสตรีจิตอาสา ผู้เขียนขอเสนอบทวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ผู้นำสตรีจิตอาสาเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทางการทำหน้าที่จิตอาสาของสตรีให้มีทิศทางที่ชัดเจน และมีประสิทธิภาพและรอบด้านมากยิ่งขึ้น โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์และนำเสนอบทบาทหน้าที่ภายใต้กรอบแนวคิดของผู้นำสตรี 6 ด้านการ เป็นการใช้จิตใจและแรงกายทำเพื่อส่วนรวม เป็นจิตที่คิดถึงผู้อื่น ทั้งยังเป็นการขัดเกลาลดความเห็นแก่ตัว และความเป็นตัวตนลง และบูรณาการ (Integration) เชื่อมโยงประสานกลมกลืนกันกับหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติหน้าที่ผู้นำสตรีจิตอาสาให้ครอบคลุม และสะท้อนกรอบการดั่งศักยภาพที่มีอยู่ดังกล่าวของสตรีมาใช้ให้เป็นประโยชน์สุดต่อสังคมให้มากที่สุด กล่าวคือ

ความเป็นผู้นำสตรีจิตอาสา คือ เป็นการใช้จิตใจและแรงกายทำเพื่อส่วนรวม เป็นจิตที่คิดถึงผู้อื่น ทั้งยังเป็นการขัดเกลาลดความเห็นแก่ตัว และความเป็นตัวตนลง นั้นหมายถึงการทำหน้าที่ผู้นำสตรีจิตอาสาจะต้องมีความพร้อมหลายๆ ด้าน กล่าวคือ 1) ทักษะทางด้านร่างกาย ได้แก่ เป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ 2) ด้านภูมิหลังทางสังคม ได้แก่ มีการศึกษาดี สถานะทางสังคมที่ดี 3) ด้านสติปัญญา ได้แก่ มีสติปัญญาสูง มีการตัดสินใจดี การสื่อความหมาย และการพูดเป็น 4) ทักษะทางด้านพฤติกรรม ได้แก่ มีความตื่นตัวอยู่เสมอ ควบคุมอารมณ์ได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความเชื่อมั่นในตนเอง 5) ทักษะทางการทำงาน ได้แก่ มีความรับผิดชอบ ไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรค และมุ่งมั่น และ 6) ทักษะทางด้านสังคม ได้แก่ ร่วมมือในการทำงานกับคนอื่น ๆ มีเกียรติเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น เข้าสังคมเก่ง และเฉลียวฉลาด (Stogdill, 1974) กล่าวโดยย่อ ก็คือ ผู้นำสตรีจิตอาสาต้องมีลักษณะบุคลิกภาพดีมีความนุ่มนวล รู้จักการควบคุมและความสมดุลของอารมณ์ สติปัญญา ความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องมีความสามารถ สติปัญญา ความรู้ความสามารถในการพูด การตัดสินใจ และต้องมีทักษะทางสังคม มีจริยธรรม มีเกียรติ และการเป็นบุคคลที่กว้างขวางเป็นที่ยอมรับ คนยอมรับนับถือคล้อยตาม การสร้างการมีส่วนร่วม

ในส่วนของหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นกรอบแนวทางการทำหน้าที่ของผู้นำสตรีด้านจิตอาสา เพื่อสะท้อนการออกมาช่วยกันรับผิดชอบด้านสังคม การมุ่งทำประโยชน์สุขเพื่อส่วนรวม ทำด้วยความเต็มใจ หลักสังคหวัตถุ 4 หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนา จากคุณสมบัติภายในที่สามารถพัฒนาออกมาให้เป็นลักษณะของจิตที่เป็นจิตอาสา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน ผูกใจคนไว้ และประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคี ทำให้เป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนทั่วไป พุดจาปราศรัยให้ไพเราะนุ่มนวล น่าฟัง ปลุกไมตรีจิต เต็มน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข พระพุทธเจ้าตรัสรับรองว่า แนวทางที่นำไปสู่การสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวเพื่อนมนุษย์ให้ รักใคร่และปรองดอง เป็นเครื่องผูกใจคน และเป็นแนวทางนำพาสังคมให้เกิดสันติสุขมี

องค์ประกอบ มี 4 ด้าน คือ 1) ทาน การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน 2) ปิยวาจา พูดจาน่ารัก นานิมนับถือ 3) อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ 4) สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัว ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน

เมื่อนำหลักการทั้งสองมาบูรณาการร่วมกันจึงผู้เขียนจึงนำเสนอชุดแนวคิดเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบทบาทผู้นำสตรีจิตอาสา เพื่อเป็นแนวทางที่สตรีในแต่ละชุมชนสามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติช่วยสังคมให้มีทางออกเป็นแสงเงินแสงทอง เป็นความหวัง เป็นกำลังใจและเป็นหลักประกันความสุขของสังคมที่น่าอยู่อาศัยได้ กล่าวคือ

1. การทำหน้าที่ผู้นำสตรีจิตอาสาด้วยการให้ (ทาน)

1.1 หลักการ การให้ คือ การแบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ อนุเคราะห์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยจิตใจที่โอบอ้อมอารี ด้วยหวังให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์สุข ความสะดวก ความสบาย ความปลอดภัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนประสบทุกข์ และให้ความสนับสนุนแก่คนทำความดี ด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา เอื้อเฟื้อหรือให้ทาน โดยมีความคิดที่ว่าเราจะอยู่ในโลกคนเดียวไม่ได้ เพราะฉะนั้นผู้นำสตรีจิตอาสาจึงต้องเอื้อเฟื้อกัน โลกนี้มันจึงจะเป็นโลกให้ความเอื้อเฟื้อ เรียกว่าให้ทาน (Buddhadasa Bhikkhu, 2010) นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือเกื้อกูล บำเพ็ญประโยชน์ การสละความโลภ ลดละทิฐิ ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัวหรือเอาแต่ใจตน ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียวนำมาแบ่งปัน เฉลี่ยเจือจานให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคด้วยกัน

1.2 องค์ประกอบ การให้ทานที่จะปรับปรุงจิตใจให้สูงขึ้น คือ การให้สิ่งของ ความรู้ของตนเองเพื่อกำจัดความเห็นแก่ตัวออกจากใจ ประกอบบริสุทธิ 3 อย่างคือ วัตถุ เจตนา บุคคล

1) วัตถุบริสุทธิ หมายถึง วัตถุทาน 10 ที่ได้มาโดยสุจริต ได้แก่ ข้าวรวมถึงของกินของเคี้ยวทุกอย่าง น้ำ ผ้า ยานพาหนะรวมถึงรองเท้า ดอกไม้ ของหอม ของลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีป

2) เจตนาบริสุทธิ หมายถึง คุณลักษณะของทายก (ผู้ให้) ที่มีเจตนากำจัดความตระหนี่ออกจากใจทั้งก่อนให้ก็มีใจยินดี (บุพพเจตนา) กำลังให้มีก็ใจผ่องใส (มูญจนเจตนา) ให้เสร็จแล้วก็มีใจชื่นบาน (อปราปรเจตนา)

3) ผู้รับบริสุทธิ หมายถึง คุณลักษณะของปฏิคาหก (ผู้รับ) เป็นผู้ปราศจากราคะ หรือปฏิบัติเพื่อความไม่มีราคะ เป็นผู้ปราศจากโมหะ หรือปฏิบัติเพื่อความไม่มีโมหะ เป็นผู้ปราศจากโทสะ หรือปฏิบัติเพื่อความไม่มีโทสะ นัยยะคือผู้อยู่ในศีลในธรรมนั่นเอง

1.3 วิธีการ ประชุมการให้จริงๆ คือ ผู้นำสตรีจิตอาสาต้องมุ่งการให้เพื่อกำจัดกิเลสในใจของผู้ให้ มี 2 แบบ คือ 1) อามิสทาน การแบ่งปัน การเสียสละสิ่งของของตนให้แก่ผู้อื่น 2) ธรรมทาน การให้ความรู้ การให้อภัย ให้ปัญญา ให้ความยุติธรรม ให้กำลังใจ พระพุทธเจ้าทรงแสดงลักษณะการให้ไว้ 5 ประการคือ

1) ให้ด้วยศรัทธา คือ ผู้นำสตรีจิตอาสาให้ด้วยเชื่อว่าผลการคิดดี พุทธดี และทำดี เชื่อผลของการให้ทานนั้น มีประโยชน์เกื้อกูลแก่คนอื่น ผู้ให้มีใจยินดี ใจผ่องใส ใจชื่นบาน

2) ให้ด้วยความเคารพ คือ ผู้นำสตรีจิตอาสาให้ด้วยกายนอบน้อมอ่อนละมุนละม่อม วาจาไพเราะ อ่อนหวาน และน้ำใจอ่อนน้อม

3) **ให้ตามกาล** คือ ผู้นำสตรีกิจอาสาทำให้ในกาลอันสมควร สอดคล้องทันท่วงทีกับเหตุการณ์ จังหวะโอกาสที่เกิดขึ้น

4) **ให้ด้วยจิตอนุเคราะห์** คือ ผู้นำสตรีกิจอาสาให้เกื้อหนุนโอบอ้อมอารีเมตตา และให้อุดหนุนเอื้อเฟื้อเพื่อช่วยเหลือด้วยกรุณา

5) **ให้ไม่กระทบกระทั่งตนและคนอื่น** คือ ผู้นำสตรีกิจอาสาให้ตามกำลังของตนที่มีอยู่ และไม่รบกวนคนอื่น (Phrakhru Phisaipariyattikit Aggavanṇo, 2010)

ปัจจัยที่จะส่งผลทำให้การให้สำเร็จผลคือความสุข ผู้วิจัยมองว่า แม้ว่าหลักการแนวคิดการให้การเสียสละแบ่งปันจะเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดี แต่ถ้าขาดความรัก ความเมตตา ความกรุณาแล้ว การให้นั้นก็จะไม่ประทับใจในดวงจิตได้นาน ดังนี้ ผู้ให้จะต้องมีคุณธรรมในจิตใจเพิ่มเติมที่เป็นเมล็ดพันธุ์ปลูกไว้ให้เกิดการให้ คือ หลักพรหมวิหาร 4 ผู้นำสตรีกิจอาสาจะต้องมีหลักธรรมนี้ประจำอยู่ในใจเสมอ มี 4 ประการ คือ

1) **เมตตา** ความรัก ตั้งจิตแผ่ความรักความปรารถนาดีอยู่ในใจ มีความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบความสำเร็จ ต้องมองผู้อื่นด้วยความเป็นมิตร ความรักซึ่งกันและกัน ในแง่ที่ว่า เป็นเพื่อนกัน

2) **กรุณา** ต้องมีความสงสารกระตุ้นผลักดันอยู่ภายใน ช่วยบรรเทาทุกข์แก่สัตว์ทั้งหลายเป็นลักษณะ ไม่นิ่งดูตายต่อทุกข์ของบุคคลอื่น เกิดความสงสาร คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง สงสารซึ่งกันและกัน ในฐานะที่ว่าเป็นเพื่อนทุกข์เพื่อนยาก พร้อมทั้งจะเสียสละที่จะช่วยกันและกัน

3) **มุทิตา** ภาวะมีปิติ มีความเบิกบานพลอยยินดีเมื่อเห็นคนอื่นมีความสุขก็มีใจแช่มชื่นเบิกบาน เมื่อเห็นเขาทำดีงามประสบความสำเร็จก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย พร้อมทั้งจะช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุน

4) **อุเบกขา** ความมีใจเป็นกลางเมื่อเห็นว่าเราช่วยเหลือแบ่งปันเต็มกำลังความสามารถของเราแล้ว ประคองใจของตนเองได้ รู้จักพิจารณาเห็นภาวะที่สัตว์โลกทั้งหลายเป็นผู้มีกรรมเป็นของแห่งตน มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ วางตน และปฏิบัติไปตามหลักการเหตุผล และความเที่ยงธรรม(Thai Tripitaka: 11/228/127)

1.4. **ประโยชน์** การให้การแบ่งปันจะทำให้ผู้นำสตรีกิจอาสาผู้ให้ยอมเป็นที่รักที่ชอบใจ คนจำนวนมากพึงพอใจคบหา ไม่เก้อเขินในที่ประชุม มีชื่อเสียง เกิดในสุคติโลกสวรรค์ ผู้ให้ยอมทำให้เกิดความรัก ความศรัทธาของคนที่ถูกให้ ผู้รับยอมแสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง เพราะจิตที่มีการเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของผู้ให้ เป็นผู้มีจิตพร้อมที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยความเมตตากรุณา และจะก่อเกิดสิ่งที่ดีงามในสังคม (Wasi, 2007) เกิดการยกระดับจิตและปัญญาภายใน ซึ่งเกิดจากมีความเมตตากรุณาและ มีจิตสำนึก จิตที่มีความสุขเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน จิตที่ไม่นิ่งดูตายต่อสังคมหรือความทุกข์ยากของผู้อื่นและปรารถนาเข้าไปช่วย จิตที่เปี่ยมด้วยความสงบเย็นและพลังแห่งความดีที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสร้างสังคมให้เกิดสันติสุข ทั้งนี้ยังทำให้รู้สึกว่าคุณเองมีประโยชน์และมีคุณค่าต่อสังคม และถือเป็นการพัฒนาจิตวิญญาณ

2. การทำหน้าที่ผู้นำสตรีจิตอาสาด้วยวาจาอ่อนหวานนุ่มนวล (ปิยะวาจา)

2.1 หลักการ ผู้นำสตรีจิตอาสาต้องรู้จักระงับยับยั้งข่มใจได้ ไม่เกรี้ยวกราด ไม่กระทำการด้วยอำนาจความโกรธ มีใจไม่ขัดเคืองขุ่นมัว ปิยะวาจา คือการพูดจาที่สุภาพ รู้จักเลือกใช้วาจาที่ไพเราะอ่อนหวาน ซึ่งคนอื่นได้ฟังแล้วสบายใจ อยากรออยู่ใกล้ อยากรับคำสมาคมด้วย ต้องมีความรับผิดชอบต่ocalพูดของตนเอง

2.2 องค์ประกอบ ผู้นำสตรีจิตอาสาเมื่อต้องพูดสื่อสาร ต้องพิจารณาเลือกกาลเวลาที่เหมาะสมในการพูด พระพุทธเจ้าตรัสตอบแยกแยะหลักการตรัสวาจาของพระองค์ไว้ว่าวาจาใดไม่จริง ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ถูกใจผู้อื่น ไม่ตรัส และแม้แต่วาจาใดจริงเป็นประโยชน์ชอบใจผู้อื่น พระองค์ก็ยังทรงเลือกกาลเวลาที่เหมาะสมในการตรัสวาจานั้น โดยสรุปก็คือ พระองค์จะทรงดูกาลเวลาประกอบ หากกาลเวลาเหมาะสม พระองค์ก็ตรัสหรือกล่าววาจานั้น ชื่อน่าสังเกต คือ พระพุทธเจ้าทรงให้น้ำหนักความเหมาะสมกาลเทศะและประโยชน์ แม้ว่าวาจานั้นจะเป็นความจริง อ่อนหวานมีเมตตา หากการพูดนั้นเป็นการพูดที่ไม่มีประโยชน์ ก็ทรงนิ่งเฉยเสีย ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า..หากวาจาแม้ตั้งพันประกอบด้วยบทอันไม่เป็นประโยชน์ไซ้ไร บทอันเป็นประโยชน์บทหนึ่งที่บุคคลฟังแล้วย่อมสงบ ยังประเสริฐกว่า. (Thai Tipitaka: 13/86/88)

2.3 วิธีการ การใช้วาจาอ่อนหวานนุ่มนวล ผู้นำสตรีจิตอาสาต้องมีเจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ เจตนางดเว้นการพูดส่อเสียด เจตนางดเว้นการพูดคำหยาบคาย เจตนางดเว้นการพูดเพ้อเจ้อ (Thai Tripitaka: 14/267/147) กล่าวคือ

1. เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ คือ พูดจริง ดำรงคำสัตย์ ยึดหลักความจริง คือ ดำรงมั่นใจสัจจะ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง จะทำอะไรก็ให้เป็นที่ยึดถือไว้วางใจได้ คำพูดที่เป็นธรรม พูดแต่ความจริงเป็นที่ยึดถือได้

2. เจตนางดเว้นการพูดส่อเสียด คือ การพูดคำที่ทำให้เกิดความสามัคคี เป็นคำพูดที่สร้างสรรค์ พูดสมานคนที่แตกต่างกัน การเจรจาถ้อยคำที่น่ายรักไพเราะอ่อนหวาน การพูดที่เป็นเมตตาวาจาต่อกัน พูดส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกัน คือส่งเสริมคนที่สมานกัน ไม่พูดส่อเสียดแตกความสามัคคี

3. เจตนางดเว้นการพูดคำหยาบคาย คือ พูดคำสุภาพ การกล่าววาจาที่ไม่มีโทษ ไพเราะหวาน คือ วาจาสบายหู เพราะไพเราะด้วยพยัญชนะ ไม่เกิดแสงหูดจเข้มแทงหู เพราะไม่ทำให้เกิดความโกรธ ให้เกิดความรัก ประณีตละเอียดอ่อน เกลี้ยงเกลา เป็นที่รัก เป็นวาจาหยั่งลงถึงหทัย วาจาเป็นที่พอใจของชนหมู่มาก ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี

4. เจตนางดเว้นการพูดเพ้อเจ้อ คือ พูดพอประมาณ พูดถูกกาล เพราะพูดถูกกาลอันควร คือพูดตามกำหนดกาลที่ควรพูด เพราะพูดจริงแท้ตามความจริง ผู้พูดมีสติในการพูด คิดก่อนพูด โดยกลั่นกรองคำพูดให้เหมาะสมแก่เวลา บุคคล สถานที่ โอกาส

2.4 ประโยชน์ การพูดวาจาอ่อนหวานนุ่มนวล ผู้นำสตรีจิตอาสาต้องพูดอย่างตรงไปตรงมา เปรียบเหมือนเช่นดอกไม้ไม่มีสีสวยและมีกลิ่นหอม (บุปผภาณิ) ย่อมไม่แก้งกล่าวเท็จทั้งที่รู้เพราะเหตุแห่งตน เพราะเหตุแห่งผู้อื่นหรือเพราะเห็นแก่อำิสเล็กน้อย และเป็นการกล่าวคำหวานปานน้ำผึ้ง (มธุภาณิ) คำพูดที่อ่อนหวาน ไพเราะ สุภาพ ผู้ได้ยินได้ฟังมีแต่ความชื่นบานใจ มีกำลังใจ คำพูดเช่นนี้เปรียบเทียบกับว่าเป็นคำพูดหวานเหมือนน้ำผึ้ง คือ เป็นผู้ละคำหยาบเว้นขาดจากคำหยาบ พูดแต่วาจาที่ไม่มีโทษ ไพเราะสนทนาให้

รัก จับหัวใจ ก่อให้เกิดการสมานสามัคคีเกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดุด่าตีสบชบซึ่งใจ เกิดการให้เกียรติกัน อ่อนโยน ทำให้ผู้ฟังเกิดความเบิกบานสำราญใจ สร้างวัฒนธรรมการทักทายปราศรัย แสดงน้ำใจไมตรี เห็นใจ ปลอดภัย แนะนำให้คำปรึกษา บอกทางแก้ปัญหา พุดด้วยมุทิตา พุดให้กำลังใจ แสดง ความส่งเสริมสนับสนุนกันและกัน

3. การทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น (อัตถจริยา)

3.1 หลักการ คือ การอาสาทำเพื่อนำความร่มเย็น มีความกรุณาภายใน การมุ่งช่วยเหลือด้วย แรงกายและชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาละช่วย ปรับปรุงส่งเสริมพัฒนาเสริมสร้างจริยธรรมให้เกิดมีขึ้น

3.2 องค์ประกอบ การทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ผู้นำสตรีจิตอาสาต้องแยกออกเป็น 3 ระดับ คือ 1. อัตตัตถะ ประโยชน์ตน บุคคลไม่ควรให้ประโยชน์ตน(อริยผลบุญ)เสียไป เพราะประโยชน์คนอื่นแม้มาก เมื่อรู้ประโยชน์ตนแล้ว ก็ควรชวนช่วยในประโยชน์ตน (อย่าให้ชีวิตตายเปล่า) 2. ปัตถะ ประโยชน์ผู้อื่น คือ การจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ เพื่อเกื้อกูลแก่มนุษย์ทั้งหลาย 3. อุภยัตถะ ทั้ง ประโยชน์ตนและทั้งประโยชน์ผู้อื่น การพิจารณาเห็นประโยชน์ตน...ประโยชน์ของผู้อื่น... ควรทำทั้งประโยชน์ ตน... ประโยชน์ของผู้อื่นไม่ให้เสียหาย และให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท

3.3 วิธีการ ผู้นำสตรีจิตอาสาต้องช่วยเหลือผู้อื่นด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาละช่วยปรับปรุงส่งเสริม ฝึกฝนตนให้เป็นคนที่มีเป็นประโยชน์ คือ มีความรู้ความสามารถ แล้วนำความรู้ความสามารถนั้นมาช่วยเหลือกัน กล่าวโดยสรุปก็คือ ช่วยด้วยเมตตา แสดงน้ำใจไมตรี ช่วยด้วยกรุณา นำพาผู้อ่อนแอ หรือตกอยู่ในอันตรายให้หลุดรอดพ้นภัย ช่วยด้วยมุทิตา ให้กำลังใจสนับสนุน เป็นต้น

3.4 ประโยชน์ การทำหน้าที่ของผู้นำสตรีจิตอาสาทำให้สังคมไม่โดดเดี่ยวทอดทิ้งกัน แม้ไม่ใช่ญาติก็ ดุจเป็นญาติ เพราะเหตุความคุ้นเคยไปมาหาสู่กัน แต่แน่นอนบทบาทดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ผู้นำสตรีจิตอาสา จะต้องเป็นคนที่มีอุปนิสัยดี มีกัลยาณมิตรมากมาย มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงาน และทั้งยังต้องมีขันติ คือ ความอดทนต่อบทบาทหน้าที่ที่ทำ อดทนต่อความเหนื่อยยาก ถึงจะลำบากกายน่า เหนื่อยหน่ายเพียงไร ก็ไม่ท้อถอย ถึงจะถูกย่ำถูกหยันด้วยถ้อยคำเสียดสีถากถางอย่างไร ก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมทิ้งกิจที่บำเพ็ญ หลักหนักแน่นในธรรม คงที่ ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหว เพราะถ้อยคำร้าย ลากสักการะ (Phra Brahmagunabhorn, 2004)

4. การวางตนอย่างเหมาะสม (สมานัตตา)

4.1 หลักการ คือ การรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง และสามารถควบคุมตนเองได้ เป็นผู้มี สติ รอบคอบ ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เป็นการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่มีการเสแสร้ง ทำตัวเสมอต้นเสมอปลาย ทำให้เพื่อนร่วมงานหรือบุคคลสังคมที่เราเข้าไปหามีความเข้าใจ และเชื่อไว้วางใจได้

4.2 องค์ประกอบ ผู้นำสตรีจิตอาสาต้องรู้จักการประครองตนที่ดี ต้องรู้หลักและรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักความพอเหมาะ พอดี รู้จักกาล รู้จักชุมชน-สังคม รู้จักบุคคล สามารถและคุณธรรม (Thai

Tripitaka: 42/26/150-155) มีความอ่อนโยนเข้าถึงคน คือ มีอหยาศัยไมเยอหยิ่ง หยาบคาย กระด้างถืองค์ มีความสง่างามเกิดแต่ท่วงทีกิริยาสุภาพนุ่มนวลละมุนละไม ควรได้รับความรักภักดี

4.3 วิธีการ ผู้นำสตรีจิตอาสาทำตัวเข้ากับเขาได้ ร่วมหมู่ ร่วมมือ ร่วมจุดหมาย ร่วมแก้ไขปัญหาร่วมสุขร่วมทุกข์ ปฏิบัติต่อกันโดยเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบทั้งในภาวะสุขและทุกข์ ทำตนเหมือนลักษณะของกัลยาณมิตรไว้ 7 ประการ ได้แก่ น่ารัก น่าเคารพ รู้จักพูดให้เหตุผล อุดหนุนต่อคำพูด อธิบายเรื่องยากให้เข้าใจได้ง่าย และไม่ชักชวนในเรื่องเหลวไหล เป็นต้น ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบกฎเกณฑ์ ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ

4.4 ประโยชน์ การทำหน้าที่ของผู้นำสตรีจิตอาสาทำให้มีคนช่วยเหลือร่วมมือ และสนับสนุนเกิดความก้าวหน้า เคารพนับถือ สามัคคี ดำเนินกิจการสะดวกไม่มีอุปสรรค เป็นคนกว้างขวางในสังคม มีคนยินดีต้อนรับด้วยอหยาศัยไมตรี และบทบาทดังกล่าวเสมือนเป็นเพื่อนกัลยาณมิตรให้แก่กันและกัน ได้แบบอย่างที่ดี ได้ผู้สอนที่ดี ทำให้สังคมมีความปลอดภัยและอบอุ่นใจ กัลยาณมิตร ก็คือ อาจารย์หรือบุคคลผู้แนะนำสั่งสอนให้ผู้ปฏิบัติ มีความสำคัญเป็นจุดตั้งบุพพนิมิตแห่งการเกิดขึ้นของมรรคผลนิพพาน

โดยรวมบทบาทผู้นำสตรีจิตอาสา มีความสำคัญต่อสถานการณ์ของสังคมปัจจุบันเป็นอย่างมาก สภาพสังคมปัจจุบันบุคคลต้องการความช่วยเหลืออยู่มาก จิตอาสาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรพิจารณาว่าตนจะเป็นคนหนึ่งที่มีความเป็นจิตอาสาในสังคมหรือไม่อย่างไร ถ้าเห็นประโยชน์แล้วมีแรงกระตุ้นแสดงว่ามีเมตตา กรุณาอยู่ภายใน ควรที่จะออกมาทำหน้าที่จิตอาสาใน 4 ด้านหรือด้านใดด้านหนึ่งตามความถนัดหรือความพร้อมของแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นการให้การเสียสละแบ่งปัน การสื่อสารพูดคุยให้กำลังใจให้คำปรึกษา การลงมือลงแรงทางกายขวนขวายรับใช้ และการวางตนที่เหมาะสมแก่กาลเทศะในการเข้าหาบุคคลสังคม เป็นต้น จะทำให้การทำงานผู้นำสตรีจิตอาสา มีความราบรื่น มีความสุข และเป็นที่ยอมรับ บุคคลที่เคยมีประสบการณ์เรียนรู้ช่วยเหลือผู้อื่นมาก่อนครบทั้ง 4 ด้านจะรู้สึกถึงความปิติสุขที่เกิดจากการให้และมีพลังมากขึ้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป

สรุป

บทบาทผู้นำสตรีจิตอาสา คือ แสงเงินแสงทองของสังคม เป็นความหวังของชีวิตที่ดีงาม เป็นหลักประกันของสังคมที่จะพัฒนาสังคมสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้น ผู้นำสตรีจิตอาสาต้องรู้จักแสวงแหล่งปัญญาและเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้นแบบกัลยาณมิตรที่ดี รู้จักคบคน และเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่จะมีอิทธิพลชักนำและชักชวนกันให้เจริญงอกงามในการพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เป็นผู้นำการพัฒนาชีวิต แก้ปัญหา และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ มีพฤติกรรมที่ถูกต้องในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม มุ่งมั่นพัฒนาตนเอง และอดทนต่อความยากลำบาก อุปสรรค และปัญหา ไม่เห็นแก่ตัวในการทำงานหรือเสียสละ มีลักษณะท่าทางที่ดีเหมาะสม ซื่อสัตย์สุจริต อดทนมุ่งมั่น มีความเด็ดเดี่ยว เห็นอกเห็นใจ มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเพื่อนมนุษย์ให้พ้นจากทุกข์ยากเดือนร้อน ซึ่งสติปัญญาหรือศักยภาพของผู้นำสตรีจิตอาสาสามารถแสดงออกผ่านองค์ประกอบ 4 ด้านหรือด้านใดด้านหนึ่งตามความพร้อมของตน ไม่ว่าจะเป็นมุ่งการ

ให้ท่านเสียสละแบ่งปัน การพูดคุยสื่อสารให้ปัญญาให้กำลังใจ การชวนช่วยช่วยเหลือทางร่างกาย และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเสมอดันเสมอปลายดูญาติหรือกัลยาณมิตร

บทบาทการทำหน้าที่ดังกล่าวของผู้นำสตรีจิตอาสาที่มีต่อสังคม จะช่วยให้เกิดสันติสุขในสังคม คือ 1) เกิดสันติสุขจากการให้ เกิดจากการบริจาคในสิ่งที่ควรให้แก่ผู้ยากไร้หรือแก่ผู้ที่ขาดแคลนกว่า ทั้งในรูปของวัตถุสิ่งของ ทั้งมีการให้โอกาส การให้อภัย การให้ความรู้ คำแนะนำ 2) เกิดสันติสุขจากการพูดเจรจา ที่เกิดจากการพูด เจาจา อธิบาย ขยายความ เป็นการสื่อสารในสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ สิ่งที่เป็นสาระข้อเท็จจริง ประกอบด้วยเหตุผล และความจริงใจ โดยไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด 3) สันติสุขจากการเสียสละ เกิดจากการเสียสละแรงงาน แรงใจ และเวลา เพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ มุ่งการป้องกันควบคุมกับการเสริมสร้างพัฒนาสังคมจะเกิดความสุข เป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม 4) สันติสุขจากการวางตนที่เหมาะสม เกิดจากการเอาใจใส่ในสุขทุกข์ของอื่นๆ และร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกันไม่นิ่งดูดายทอดทิ้งกัน ดังนั้นบทบาทหน้าที่แนวทางของผู้นำสตรีจิตอาสดังกล่าว ย่อมจะก่อให้เกิดคุณค่า คือ ความสุขหรือความเจริญ ต่อสังคมโดยรวม และเป็นสังคมที่มีคุณภาพชีวิตที่น่าอยู่ น่าอาศัย อบอวนและปลอดภัยที่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้จริงเชิงประจักษ์

References

- Buddhadasa Bhikkhu. (2010). *Morals Related to the Youth of the Nation*. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand Printing Press.
- Rodsutti, C. (2004). Administration and Organization Management Column. In Prachachat (Online). Retrieved December 18, 2019, from http://www.truelookpanya.com/new/cms_detail/knowledge/27586/
- Department Of Provincial Administration, Ministry of Interior. (2008). *Thailand population statistics*. Bangkok: Department of Provincial Administration.
- Dokthaisong, B. (1992). *Leadership and Leadership Theory*. Bangkok: Imprint.
- Gibson. J.L., Ivancevich.J.M. & Donnelly. J. H. (1997). *Organizations. Behavior. Structure. Processes*. (9th Edition). Boston: Mc Graw – Hill.
- Himachandra, P. (1978). *The Role of Women in Pali Literature*. (Master's thesis). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Isaranuwatthai, N. (2007). *The Desirable Leadership in the Globalization: A Study of the Principles of the Buddha-Dhamma*. (Master's thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Kabilsingh, C. (1994). *The Status and Role of Bhikkhuni in Taiwan*. Siangtham. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing Press.

- King Prajadhipok's Institute. (2008). *Women and Politics: Reality, Political Space and Political Drive*. Bangkok: Thammada Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). Thai Tipitaka. Bangkok: MCU Press.
- Matpho, S. (2006). *A Study of Female Administrators' Leadership in Public Universities in Bangkok*. (Master's thesis). Graduate School: Srinakharinwirot University. Bangkok
- Meksawan, T. (1994). *The Roles of Thai Women in National Development*. Workshop Report. Bangkok: Bureaucratic Reform Committee.
- Nittayaramphong, S & Smitasiri, S. (1999). *Leader*. 4th Edition. Bangkok: Phikhanes Printing Center.
- Nontakanun, P. (1980). *The Concept of Women in Buddhist Philosophy*. (Master's thesis). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Phrakhru Phisaipariyattikit Aggavanho. (2010). *An Analytical Study of Buddhist Giving Culture in Thai Society*. (Master's thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2004). *A Constitution for Living*. Bangkok: Religious Printing House, Office of National Buddhism.
- Phra Dhammakosajarn (Prayoon Dhammacitto). (2006). *Buddhist Management Methods*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing Press.
- Prasertsri, R. (2001). *Leadership*. Bangkok: Thanathud Printing Co., Ltd.
- Pruekphongsawalee, M. (2008). *Go back Humanity Rights Of women*. Office of the National Human Rights Commission and the Women and Youth Studies Project. Thammasat University.
- Royal Society of Thailand. (1982). *Royal Institute Dictionary B.E. 2525*. Bangkok: Royal Society of Thailand.
- Runcharoen, T. (2002). *Professional Education Administrators: Potential for Education Reform*. Bangkok: Yellow Printing Co., Ltd.
- Sanguankittiphan, T. (2019). *Services of Techniques for Counseling Psychology*. Retrieved December 18, 2019, from <http://www.stou.ac.th/Offices/rdec/udon/upload/Documents/service.doc>

- Sirimahasakorn, B. (2005). *Management to the Leadership Book 1*. Bangkok: Teachers Council of Thailand.
- Sriboriboon, N. (2007). *Development of a Casual Model of Students' Volunteer Mind in the Upper Secondary Schools Under the Office of the Basic Education Commission*. (Master's thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Stogdill, R.M., (1974). *Handbook of Leadership: A Survey of Theory and Research*. New York: McGraw-Hill.
- Tayakkanon, K. (2000). *Leadership Creation Techniques*. Bangkok: Rung Wattana Printng House.
- Thongtavee, C. (2006, July 30). *Contemplative Education Network: From the Small Mind to the Big Mind, Learning in Volunteer Work*. Retrieved December 18, 2019, [http://jittapanya.blogspot.com/%202006/09/blog post_115849 969911 280252.html](http://jittapanya.blogspot.com/%202006/09/blog%20post_115849_969911280252.html)
- Wasi, P. (2007). *Rural Development Volunteer: A Case Study of Mahidol University International College Volunteer*. Bangkok: Moh-Chao-Ban Publishing House.
- Wattana, W., et al. (2000). *Future Leaders of Professional Management*. Bangkok: Alpha Media Co., Ltd.
- Wongput, K. (2002). *Leadership*. Bangkok: B.K. Interprint Co.,Ltd.